

Oponentský posudok k žiadosti doc. PhDr. Margity Mesárošovej, CSc. (Katedra psychológie, Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach) za profesora v študijnom odbore 3.1.13. sociálna psychológia a psychológia práce.

Posudok je vypracovaný na základe vymenovania za oponentku vo vymenúvacom konaní za profesora uznesením VR FF UPJŠ v Košiciach zo dňa 16.2. 2018.

V posudku je zhodnotený vedecký profil a prínos inaugurantky podľa dodaných plnotextových materiálov (príloha spisu, zoznam najvýznamnejších prác – celkovo 4 vedecké monografie, 2 kapitoly vo vedeckých monografiách, 4 vysokoškolské učebnice, 6 vedeckých prác v karentovaných časopisoch a 2 publikácie registrované vo WOS) a materiálov, ktoré sú súčasťou inauguračného spisu charakterizujúcich profil uchádzačky a naplnenie kritérií FF UPJŠ na vymenúvacie konanie v študijnom odbore Sociálna psychológia a psychológia práce.

I.Posudok je v prvej časti štrukturovaný podľa dodaných plnotextových publikačných výstupov najvýznamnejších prác inaugurantky do tematických okruhov:

Téma 1 Nadané deti/matematicky nadaní študenti (*Mesárošová, M. (1998): Nadané deti. Poznávanie a rozvíjanie ich osobnosti. Prešov. Manacon, 183 s.*)

Publikácia je venovaná dvom okruhom tém: osobnosti nadaných (špecificky kognitívne, osobnostné charakteristiky a motivácia) a poznávaniu a rozvíjaniu nadania v rodine a škole.

Publikácia je nielen prezentovaním aktuálneho psychologického poznania (rok vydania 1998) v zvolených témach nadania detí a študentov, ale tiež prezentovaním vlastných teoretických a empirických príspevkov k téme, ktoré sú výsledkom riešenia výskumných projektov v rámci vlastnej dizertačnej práce a v spolupráci s VÚDPaPom v rokoch 1988 – 1992. Z pôvodných príspevkov možno zdôrazniť

- vlastný („pracovný“) model štruktúry osobnosti nadaného jedinca (s. 22-24), ale aj vlastná koncepcia rozvíjania nadania (s. 123 – 126),
- vlastný model identifikácie matematicky nadaných žiakov (z r. 1985) a longitudinálne skúmanie vývinu osobnosti žiakov matematických tried (od 5.roč. ZŠ po štúdium na VŠ) (1986 – 1997),
- zistené kognitívne charakteristiky (napr. neverbálne usudzovanie) stredoškolskej matematicky nadanej populácie,
- zistené dlhodobosledované motivačné dispozície matematicky nadaných detí a vývin motivácie k učeniu u 10-14ročných žiakov matematických tried,
- publikovanie výsledkov pre odbornú verejnosť (s. 177 – *Školský psychológ, Psychológia a patopsychológia dieťaťa, zahraničný a domáci zborník z konferencie*)
- Hodnota publikácie je dokumentovaná aj citačným ohlasom (30), je to najcitovanejší výstup inaugurantky.

Otázka: Ako by inaugurantka zhodnotila prístup k výberu žiakov v rámci Laznibátovej projektu škôl pre mimoriadne nadané deti – (a) vo vzťahu k modelom a koncepciám nadania, (b) k používaniu testov inteligencie ako identifikačných nástrojov nadania, (c-keďže publikácia bola vydaná v r. 1998) vo vzťahu k najnovším zahraničným a domácim trendom v identifikácii a práci s nadanými v škole?

Téma 2 (Manažérske) spôsobilosti a kompetencie

Od témy rozvoja komunikačných spôsobilostí (napr. *Rozvíjanie empatie u pubescentov* / M. Mesárošová, A. Dančišinová. In: *Československá psychologie*. Roč. 43, č. 3 (1999), s. 253-266; *Social skills - The meaning and possibilities of their development in neglected children* / M. Mesárošová. In: *Studia Psychologica*. Roč. 42, č. 3 (2000), s. 225-229 sa neskôr špecializovala na spôsobilosti a kompetencie manažéra (2 učebnice) M. Mesárošová, F. Mesároš, P. Mesároš, A.B. Hintošová, 2008: *Komunikačné a manažérske spôsobilosti pre prax*. Košice: VÚSI, 274 s.; M. Mesárošová a kol., 2010. *Manažérske kompetencie pre znalostnú spoločnosť*. Košice: VÚSI, 297 s.

Téma 3 Kľúčové kompetencie študentov vysokých škôl

M. Mesárošová, P. Mesároš, F. Mesároš (2010). *Identifikácia kľúčových kompetencií študentov vysokých škôl pre potreby rozvoja vedomostnej spoločnosti na Slovensku*. Košice: VÚSI, 162 s.

Kľúčové kompetencie vysokoškolských študentov: učebná kompetencia a jej vzťah k verbálnej a matematickej kompetencii. / M. Mesárošová, F. Mesároš, P. Mesároš. In: *Československá psychologie*. Roč. LVI, č. 2 (2012), s. 106-118.

+ dve ďalšie publikácie registrované vo WOS

Vysoko aktuálna téma kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie, ktorá je v súlade s medzinárodnými trendmi, kde kľúčovým koncepčným východiskom je definovaný referenčný rámec EÚ postulujúci 8 kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie. Autori prispievajú aj do diskusie samotnej koncepcie kľúčových kompetencií relevantnej pre vzorku vysokoškolských študentov tým, že navrhujú rozšíriť postulované kompetencie o dve osobitne charakteristické pre študentov VŠ (autonómia, sebaúčinnosť, sebaregulácia, ako aj schopnosť tvorivého riešenia problémov a tvorby nových poznatkov), predstavujú vlastný model kompetencií tvorený dvomi zložkami – výkonovou a osobnostnou, od ktorého odvinuli empirické skúmanie vybraných kľúčových kompetencií študentov slovenských vysokých škôl, ako aj ich porovnanie s 3 zahraničnými vysokoškolskými populáciami. Dáta sú cenné nielen zisteniami úrovne kľúčových kompetencií v podmienkach vysokoškolského vzdelávania v SR (2 súkromné a 6 verejnoprávnych VŠ), ale aj ako podklad pre koncepčné zmeny vo vysokoškolskom štúdiu, osobitne v metódach práce so študentmi. Zistenia autorský kolektív publikoval aj v zahraničných časopiseckých zdrojoch.

Otázka: V akom vzťahu je vytvorený model zisťovania úrovne kľúčových kompetencií študentov VŠ (kap. IV monografie, špecificky 4.11) k zvoleným metódam zisťovania kľúčových kompetencií, osobitne Verbálny a Numerický test Hodnotenia manažérskych predpokladov? Vzhľadom na fakt, že autori publikovali výsledky aj v zahraničných časopiseckých zdrojoch, aká je reakcia na vytvorený model, voľbu metód, prípadne výsledky?

Téma 4 Marketing – komunikácia a výskum 2 učebnice: M. Mesárošová, F. Mesároš, 2002: *Marketingový výskum*, Bratislava: Ekonóm, 245 s.; M. Mesárošová, P. Mesároš, F. Mesároš, 2008: *Teória a prax marketingového výskumu* Košice: VÚSI. 343 s.; 1 vedecká monografia M. Mesárošová, P. Mesároš, 2003: *Účinnosť marketingovej komunikácie*. Bratislava, Ekonóm, 99 s) V učebniciach sa inaugurantka venuje všeobecným otázkam marketingového výskumu, metódam výskumu v marketingu a aplikáciám výskumu marketingu. V rámci vedeckej

monografie M. Mesárošová, P. Mesároš (2003) prezentuje v kap. 6,7,9 výskumné štúdie v témach účinnosti reklamy a podpory predaja a osobného predaja s využitím vlastného nástroja (Škála empatického správania predávajúceho, M. Mesárošová, 1998), čo možno zhodnotiť ako príspevok pre aplikovanú sociálnu psychológiu, špecificky v téme predaja a spotrebiteľského správania. To zúročuje aj kapitole *Psychológia spotrebiteľa* (In: *Psychológia práce a organizácie*. - Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2011. s. 326-350.)

Téma 5 Psychoonkológia – psychosociálne aspekty zvládania onkologického ochorenia prsníkov

(vedecká monografia M. Mesárošová, A. Ostró a kol. (2007): *Psychologické determinanty zvládania onkologických ochorení. Výskum psychosociálnych aspektov rakoviny prsníkov*. Košice, VÚSI, 181 s.;

2 vedecké štúdie v karentovaných časopisoch: K. Barinková, M. Mesárošová: *Anger, coping, and quality of life in female cancer patients*. In: *Social Behavior and Personality*. Vol. 41, no. 1(2013),s.135-142.

M. Mesárošová, A. Ostró: *Psychological responses to cancer among female patients with malignant and benign breast disease*. In: *Studia Psychologica*. Roč. 47, č. 2 (2005), s. 91-102.

Vedecká monografia prezentuje tému onkologických ochorení prsníkov z perspektívy medicínskej aj psychologickkej, pričom najvýznamnejšou mierou k časti psychologickkej prispela inaugurantka (spolu 4,55AH, resp. autorka 4 a spoluautorka ďalších 2 kapitol). Každá kapitola psychologickkej časti je predstavená ako na úrovni aktuálneho vedeckého poznania, tak aj v predstavení výskumných štúdií, špecificky v témach správania pacientiek s rakovinou prsníkov orientovaného na vyhľadávanie zdravotníckej starostlivosti, ich prežívania stresu a stratégií zvládania, subjektívne vnímanej kvality života a roly sociálnej opory (rodina a svojpomocné skupiny) v prežívaní príznakov depresie, stresu a anxiety u pacientiek, výsledky sú publikované v podobe výskumných štúdií v karentovaných časopisoch.

Zistenia majú vysokú pridanú hodnotu pre skvalitnenie starostlivosti o pacientky s rakovinou prsníka. Nielen prezentovanie výsledkov v akademickom prostredí, ale aj reálna spolupráca na projekte s Lekárskou fakultou UPJŠ či na národnej úrovni s Ligou proti rakovine je predpokladom využitia výsledkov v praxi.

Otázka: Sú výsledky projektu/výskumu zameraného na psychosociálne aspekty rakoviny prsníkov využívané v praxi – na úrovni spoluriešiteľskej organizácie (LF UPJŠ, resp. Východoslovenského onkologického ústavu v Košiciach, a na národnej úrovni)?

Téma 6 - Starostlivosť o seba – psychologické kontexty a špecifický kontext pomáhajúcich profesií

Lovaš, L. a kol.: *Psychologické kontexty starostlivosti o seba*. Košice: UPJŠ v Košiciach (MM - kap. 3 *Starostlivosť o sebarozvoj a starostlivosť o seba*, s. 62-96).

M. Mesárošová a kol. (2017). Starostlivosť o seba a dôsledky vykonávania pomáhajúcich profesií. Košice: UPJŠ v Košiciach (kap. 6 Pracovná spokojnosť a starostlivosť o seba, s. 87-101).

V rámci publikácie prezentujúcej výsledky projektu APVV „Psychologické kontexty starostlivosti o seba“ inaugurantka prezentuje tému vzťahu starostlivosti o seba a sebarozvoja. Hlavným výstupom je novovytvorená metodika Dotazníka starostlivosti o sebarozvoj, s prezentovaním psychometrických vlastností a výsledkov exploračnej faktorovej analýzy, ako aj interindividuálnej variability v jednotlivých dimenziách sebarozvoja. V druhej monografii prezentuje výsledky výskumu zameraného na skúmanie vzťahov pracovnej spokojnosti a starostlivosti o seba v kontexte pomáhajúcich profesií (v inštitúciách sociálnej starostlivosti). Oba príspevky sú súčasťou teoretického, metodologického, empirického aj aplikačného prínosu košickej školy v skúmaní témy starostlivosti o seba.

II. Zapojenie do vedeckovýskumných projektov

Všetky uvedené publikačné témy majú prepojenie na riešené výskumné projekty, celkovo bola inaugurantka zapojená do riešenia 1 medzinárodného výskumného projektu, na národnej úrovni v rámci APVV do 3 projektov, z toho v 2 v pozícii vedúcej projektu, a v rámci VEGA do 8 projektov, z toho v 5krát v pozícii vedúcej projektu. Tento prehľad dokumentuje úspešnosť inaugurantky v oblasti zapojenia do riešenia výskumných projektov, osobitne na pozícii vedúcej výskumných tímov.

III. Plnenie Kritérií na vymenúvacie konanie

Vo všetkých kategóriách (pedagogická, publikačná, ohlasy a vedecká škola) kritérií FF UPJŠ na vymenúvacie konanie v študijnom odbore Sociálna psychológia a psychológia práce inaugurantka požadované ukazovatele prekračuje, v niektorých položkách niekoľkonásobne (napr. 105 pôvodných vedeckých prác pri požiadavke 40; 158 citácií pri požiadavke 60; 12 riešení výskumných projektov namiesto 3 požadovaných).

Celkové zhodnotenie a záver:

Posudzované publikácie z kategórie najvýznamnejších výstupov dokladujú záber tém, ktorým sa inaugurantka výskumne a publikačne venovala od r. 1992. Všetky spadajú do odboru psychológia, s najvýraznejším zastúpením sociálnej psychológie a aplikovanej sociálnej psychológie.

Všetky posudzované publikácie majú prienik na riešené vedecko-výskumné projekty, ako osobitne prínosné pre rozvoj odboru na úrovni teoretického a empirického poznania, ako aj rozvoja nových metodík na meranie skúmaných konštruktov možno uviesť (1) zistenia longitudinálneho charakteru k vývinu osobnosti, motivácie k učeniu a kognitívnych charakteristík matematicky nadaných žiakov a empirické overenie vlastného modelu identifikácie matematicky nadaných žiakov; (2) interdisciplinárny prístup k témam marketingového výskumu a manažérskych kompetencií ako témam prioritne ekonomických vied a manažmentu; (3) zistenia o úrovni niektorých kľúčových kompetencií vysokoškolákov v SR aj v porovnaní so zahraničím, ako aj návrh modelu zisťovania kľúčových kompetencií a použité metódy zisťovania aj hodnotenia úrovne kľúčových kompetencií, s aplikačnými

možnosťami a dopadmi pre zmeny paradigmy celoživotného vzdelávania v súlade so štandardmi EÚ; (4) výsledky výskumu psychosociálnych aspektov rakoviny prsníkov, špecificky poznanie správania pacientiek orientované na vyhľadávanie zdravotníckej starostlivosti, ako aj poznanie preferovaných stratégií zvládania ochorenia a rolu emocionálnej a sociálnej opory rodiny a svojpomocných skupín v zvládaní ochorenia má význam nielen pre rozšírenie poznania psychoonkológie, ale aj pre skvalitnenie starostlivosti o pacientky s rakovinou prsníka; (5) v téme starostlivosti o seba je prínosom inaugurantky vývin novej metodiky na meranie konštrukt (starostlivosť o seba) a empirické zistenia vzťahov starostlivosti o seba a pracovnej spokojnosti.

Výpovednú hodnotu o vedecko-výskumnom pôsobení inaugurantky má jej zapojenosť do výskumných projektov, pričom z celkového počtu 13 výskumných projektov (1 medzinárodný, 3 APVV a 8 VEGA) bola v pozícii zodpovednej riešiteľky v 7 projektoch.

Kritériá FF UPJŠ na vymenúvacie konanie v študijnom odbore Sociálna psychológia a psychológia práce sú svojou kategorizáciou komplexné a v rámci každej z nich (pedagogická, publikačná, ohlasy a vedecká škola) inaugurantka požadované ukazovatele prekračuje, v niektorých položkách niekoľkonásobne (pôvodné vedecké práce, citácie a riešenie výskumných projektov). V porovnaní s uvedenými silnými stránkami profilu uchádzačky za kvalitatívne najslabšiu kategóriu profilu považujem kategóriu vedeckých monografií, resp. kapitol vo vedeckých monografiách, keďže všetky sú vydané lokálnymi a inštitucionálnymi vydavateľstvami, resp. nefiguruje medzi nimi žiadne zahraničné vydavateľstvo ani renomované národné vydavateľstvo relevantné pre odbor, prípadne medziodborovo/interdisciplinárne zamerané výstupy.

Napriek uvedenej pripomienke vnímam profil doc. PhDr. Margity Mesárošovej, CSc. ako napĺňajúci kritériá a štandardy pre udelenie titulu profesor v odbore 3.1.13 sociálna psychológia a psychológia práce, preto odporúčam jeho udelenie po úspešnom uzavretí inauguračného konania.

V Banskej Bystrici 31.5.2018

prof. PhDr. Eva Sollárová, CSc.